

90 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΩΝ ΣΕΒΡΩΝ

Η Ελλάδα του Βενιζέλου στο πλευρό των ιμπεριαλιστών

Στις 10 Αυγούστου 1920, στην πολυτελή αίθουσα με τις πορσελάνες στη γαλλική πόλη των Σεβρών, υπογράφηκε η ομώνυμη συνθήκη, ανάμεσα στις νικήτριες Δυνάμεις του «Μεγάλου Πολέμου» και την Οθωμανική Αυτοκρατορία που μαζί με την Γερμανία, την Αυστροουγγαρία και την Βουλγαρία, ήταν από τους ηττημένους του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου.

Την επέτειο από την υπογραφή αυτής της συνθήκης μας τη θύμισαν με κραυγαλέα αφιερώματα οι εφημερίδες και τα κανάλια: αφιερώματα στον «Μεγάλο Κρητικό», τον Ε. Βενιζέλο, την Ελλάδα «των δυο ηπείρων και των πέντε θαλασσών» που έφερε αυτή η κορύφωση της πολιτικής του ζωής, και το άδοξο και τραγικό τέλος των «ονείρων» δυο χρόνια αργότερα στην Μικρασιατική Καταστροφή.

Η Συνθήκη των Σεβρών πρέπει να συγκαταλέγεται στην πρώτη τριάδα των πιο ξεστσίπων, ληστρικών, υποκριτικών συνθηκών που έχουν μαγειρέψει ποτέ οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις. Τα παζάρια είχαν ξεκινήσει ήδη από το 1915, εντάθηκαν το 1919 μετά το τέλος του πολέμου και υποτίθεται ότι ολοκληρώθηκαν το 1920.

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία διαμελίζονταν με βάση τα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων, με το κόλπο της «εντολής» από την Κοινωνία των Εθνών: π.χ η Γαλλία πήρε «εντολή» να διαχειριστεί την περιοχή της σημερινής Συρίας και Λιβάνου. Η Βρετανία πήρε «εντολή» για την Παλαιστίνη. Ήδη είχε πάρει «εντολή» για το Ιράκ. Με άλλα λόγια, «Γιάννης κερνούσε, Γιάννης έπινε».

Προτεκτοράτο

Τα Δαρδανέλια ανακηρύχθηκαν διεθνής ζώνη. Άλλες περιοχές κηρύχθηκαν ανεξάρτητα κράτη, που όλοι όμως γνώριζαν ότι είχαν από πίσω τους τις μεγάλες δυνάμεις. Η συνθήκη προέβλεπε για παράδειγμα τη δημιουργία ενός μεγάλου αρμενικού κράτους και ενός κουρδικού. Όλες αυτές οι «ευαισθησίες» για τα δικαιώματα των καταπιεσμένων λαών χάθηκαν μέσα σε λίγα χρόνια όταν άλλαξαν οι συσχετισμοί ανάμεσα στις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις.

Ό,τι απέμενε από την Οθωμανική Αυτοκρατορία μετατρεπόταν σε ένα προτεκτοράτο των Μεγάλων Δυνάμεων. Με μια μυστική «τριμερή συμφωνία», Βρετανία, Γαλλία και Ιταλία την μοίρασαν σε σφαίρες επιρροής για να την βοηθήσουν υποτίθεται να αναπτύξει τις πλουτοπαραγωγικές δυνάμεις της! Η κεντρική τράπεζα, το νόμισμα, τα τελωνεία του οθωμανικού κράτους περνούσαν στον έλεγχο των ...μεγάλων δυνάμεων! Το κράτος αυτό θα μπορούσε να διατηρεί μια συμβολική στρατιωτική δύναμη 50.000 ανδρών

και λιγοστών ελαφρών σκαφών για ναυτικό –απαγορευόταν ρητά να συγκροτήσει αεροπορία.

Η ελληνική άρχουσα τάξη έσπευσε και αυτή στο γλεντοκόπι των νικητών. Το πρώτο λάφυρο ήταν η ανατολική Θράκη, (η Βουλγαρία παραιτήθηκε από κάθε διεκδίκηση από την δυτική Θράκη) και νησιά όπως η Ίμβρος-Τένεδος. Το μεγαλύτερο έπαθλο ήταν η ζώνη της Σμύρνης. Ο ελληνικός στρατός την κατείχε από τον Μάη του 1919 μετά από αίτημα των Αγγλογάλλων. Η περιοχή της Σμύρνης έμενε μόνο τυπικά κάτω από την επικυριαρχία του Σουλτάνου, αλλά θα την διοικούσε ελληνας Αρμιοστής. Σε πέντε χρόνια θα μπορούσε να γίνει δημοψήφισμα που θα αποφάσιζε αν θα ενωνόταν με την Ελλάδα.

Ήταν πράγματι μια μεγάλη δαγκωνιά, έστω κι αν οι υπόλοιπες αξιώσεις του Βενιζέλου δεν ικανοποιήθηκαν (Βόρεια Ήπειρος, Δωδεκάνησα, ακόμα και Κύπρος). Η ελληνική άρχουσα τάξη, με επικεφαλής τους Φιλελεύθερους του Βενιζέλου, είχε συμμετέχει σε διαδοχικές πολεμικές εξορμήσεις από το 1912 και δώθε. Τα κέρδη ήταν μεγάλα για τους αστούς και το αίμα πολύ, όμως. Μόνο που το αίμα το έχυναν οι εργάτες και οι αγρότες που ήταν ντυμένοι το χακί και έκαναν χρόνια να δουν το σπίτι τους. Ο Βενιζέλος νόμιζε ότι η υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών θα ήταν η απόδειξη ότι αυτές οι αιματηρές θυσίες έβρισκαν δικαίωση. Κήρυξε εκλογές για την 1η Νοέμβρη 1920. Το αποτέλεσμα ήταν να τις χάσει πανηγυρικά. Η άλλη αστική παράταξη, γύρω από τον βασιλιά

Κωνσταντίνο, σχημάτισε κυβέρνηση. Είχε δώσει την υπόσχεση ότι θα έφερνε ειρήνη. Είπε ψέματα, όπως και οι βενιζελικοί. Συνέχισαν τον πόλεμο για να εφαρμόσουν την Συνθήκη των Σεβρών.

Συνθήκη πολέμου

Πράγματι, δεν επρόκειτο για Συνθήκη ειρήνης, αλλά για Συνθήκη πολέμου. Από πολλές απόψεις. Το πρώτο και το βασικό, δεν την αποδεχόταν ο λαός της Τουρκίας.

Τα χρόνια μετά την λήξη του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου, ήταν η περίοδος των πρώτων γιγάντιων ανταποικιακών κινημάτων. Η Οκτωβριανή Επανάσταση είχε παίξει και σε αυτό το σημείο μεγάλο ρόλο. Οι μπολσεβίκοι είχαν δημοσιεύσει τις μυστικές συνθήκες που είχε υπογράψει η ρωσική διπλωματία με τους άλλους ιμπεριαλιστές της Αντάντ για το μοίρασμα των λαφύρων του πολέμου. Το κύρος του εργατικού κράτους είχε ανέβει κατακόρυφα.

Για τον λαό της Τουρκίας όλα αυτά σήμαιναν ότι η προοπτική να γίνει αποικία δεν του προκαλούσε μόνο αγανάκτηση αλλά και αυτοπεποίθηση ότι μπορεί να νικήσει. Το κίνημα του Κεμάλ Ατατούρκ έδωσε μορφή σε αυτό το κίνημα. Ο Κεμάλ δεν ήταν ούτε δημοκράτης ούτε -πολύ περισσότερο- αριστοκράτης. Ήθελε να φτιάξει ένα σύγχρονο αστικό κράτος στη θέση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Για να το καταφέρει αυτό, έπρεπε να ξεσηκώσει τους αγρότες και να στηριχτεί, για όπλα και τεχνική υποστήριξη, στην Σοβιετική Ρωσία.

Οι «αστυνομικές» επιχειρήσεις που είχε πραγματοποιήσει ο ελληνικός στρατός το καλοκαίρι του 1920 δεν έφεραν αποτέλεσμα. Ο στρατός του Κεμάλ ολοκλήρωνε την συγκρότησή του στα βάθη της Ανατολίας, ενώ παράλληλα το αντάρτικο φούντωνε. Συνήθως οι περιγραφές που δίνονται από ελληνικής πλευράς, μιλάνε για τους φανατικούς «τσέτες» (ομάδες ατάκτων) που αφιονισμένοι από το μίσος για τους «γκιαούρηδες» πήραν τα χατζάρια σε κατάσταση αμόκ. Μάλλον το αντίθετο είναι η πραγματικότητα: τα καμένα χωριά, οι βιασμένες γυναίκες, τα βεβηλωμένα τζαμιά, οι φυλακίσεις «υπόπτων» και οι κατασχέσεις των περιουσιών τους ήταν συνηθισμένες πρακτικές του ελληνικού στρατού, που δεν διέφερε και από αυτή την άποψη από οποιονδήποτε στρατό κατοχής.

Αυτές οι πρακτικές θα κορυφώνονταν τα επόμενα χρόνια, καθώς αυτός ο στρατός προέλαυνε όλο και πιο βαθιά στην Τουρκία. Όμως, η νίκη έμοιαζε σαν αντικατοπτρισμός στα άνυδρα τοπία της «Αλμυράς Ερήμου» που βρέθηκε ο ελληνικός στρατός το καλοκαίρι του 1921.

Αυτός ο στρατός ήταν το δεύτερο πρόβλημα που αντιμετώπιζαν οι ιμπεριαλιστές και η ελληνική άρχουσα τάξη. Για την ακρίβεια, οι στρατιώτες. Απλά δεν ήθελαν να πολεμάνε άλλο. Δεν ήταν διαφορετικοί από τον κόσμο των μετόπισθεν. Στην Αθήνα, τον Βόλο και την Θεσσαλονίκη, οι εργάτες απαντούσαν με απεργίες, διαδηλώσεις και συγκρούσεις με την χωροφυλακή, στις ατέλειωτες θυσίες που τους ζητούσαν για «την τιμή του έθνους». Αυτό το κί-

νημα θα φούντωνε το 1921. Την στιγμή που υπογραφόταν η Συνθήκη των Σεβρών έδινε τα πρώτα του μηνύματα.

Κομμουνιστικό

Οι εκατό χιλιάδες περίπου ψήφοι «προτίμησης» για το ΣΕΚΕ (Κ) στις εκλογές του Νοέμβρη του 1920 ήταν ένα τέτοιο μήνυμα. Το νεαρό επαναστατικό κόμμα, είχε ιδρυθεί τον Νοέμβρη του 1918 και τον Απρίλη του 1920, στο Δεύτερο Συνεδριό του, είχε προσθέσει την λέξη «κομμουνιστικό» στον τίτλο του. Κι αυτή η αλλαγή δεν ήταν τυπική. Ας δούμε τι έγραφε σε προκήρυξη η κεντρική επιτροπή του ΣΕΚΕ (Κ) για την Συνθήκη των Σεβρών:

«Η ειρήνη την οποία πανηγυρίζουν είναι εκείνη που καθιερώνει την ιδική μας δυστυχία και την ιδική των κυριαρχών. Είναι ειρήνη μεταξύ των αστικών τάξεων των κυριών μας, εναντίον των εργαζομένων τάξεων των δούλων. Η πατρίς, της οποίας ιδιοποιούνται το όνομα, η πατρίς των, για την οποία μας έστειλαν να πολεμήσουμε, δεν είναι παρά η γεωγραφική εκείνη έκταση επί της οποίας απλώνεται η εκμεταλλεύσις των. Το μεγάλωμά της δια το οποίον πανηγυρίζουν είναι η επέκτασις των ορίων της εκμεταλλεύσεως των, και της προσοδοφόρου τοποθετήσεως των κεφαλαίων των...»

Με αυτές τις ιδέες, τα μέλη του ΣΕΚΕ ρίχνονταν στις μάχες εκείνης της περιόδου. Και αυτές οι «ακραίες» απόψεις, δεν τα απομόνωναν, αντίθετα τους άνοιξαν το δρόμο για το νου και –εξίσου σημαντικό– τις καρδιές χιλιάδων εργατών και φαντάρων. Οι αντιπολεμικοί όμιλοι στους στρατιώτες του μετώπου, που είχαν επικεφαλής τους νεαρούς φαντάρους που κερδήθηκαν στον κομμουνισμό, ήταν το φυτώριο για την ανάπτυξη του ΣΕΚΕ. Ξεχωριστή φυσιογνωμία σε αυτές τις ομάδες ήταν ο Παντελής Πουλιόπουλος.

Με το αντιιμπεριαλιστικό κίνημα στην Τουρκία να μην λείει να παραδοθεί στα «τετελεσμένα» των Συνθηκών, και με την ελληνική άρχουσα τάξη και το στρατό της ανίκανους να επιβάλουν τις θελήσεις των Μεγάλων Δυνάμεων, η Συνθήκη των Σεβρών έμεινε στο χαρτί που υπογράφηκε. Καλά-καλά δεν πρόλαβε να στεγνώσει το μελάνι της, πριν η κάθε χώρα αρχίσει να υπονομεύει την ανταγωνίστριά της. Οι Αρμένιοι, οι Κούρδοι, οι Πόντιοι πλήρωσαν ακριβά αυτά τα παιχνίδια των Μεγάλων Δυνάμεων, με ποτάμια αίματος. Το 1922 θα ερχόταν και η σειρά των χριστιανικών πληθυσμών στα παράλια της Μικράς Ασίας.

Σε αυτή τη μεγάλη καταστροφή, την ανεπίτευτη δυστυχία, οδήγησε η δεκαετής πολεμική εξόρμηση του ελληνικού ιμπεριαλισμού.

Λεάνδρος Μπόλαρης